

შესავალი გერმანულ სასჯელაღსრულების სამართალში – რედილოთ რაინ-ვესტფალიის მაგალითზე

ედიტ არიანსი, სამეცნიერო თანამშრომელი, კიოლნის უნივერსიტეტის სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის პროცესის ინსტიტუტი

სასჯელაღსრულების საკითხს, როგორც წესი, ყურადღება ექცევა ნეგატიური ინციდენტებისა და შემთხვევების დროს. აქ მოქმედებს პრინციპი: „Only bad news are good news“ („მხოლოდ ცუდი ამბავი გამოდგება ახალი ამბებისთვის“), რომლის მიხედვითაც, ნეგატიური ინფორმაცია საზოგადოებაში უფრო მეტ ყურადღებას იქცევს, ვიდრე პოზიტიური. ამგვარი ინფორმაციის გავრცელებას უმეტეს შემთხვევაში თან ახლავს საზოგადოებრივი და კრიმინალურ-პოლიტიკური დებატები, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს მთელ სისტემას. წინამდებარე სტატიაში განხილული იქნება გერმანული სასჯელაღსრულების სამართლის საფუძვლები და პასუხი გაეცემა სხვადასხვა შეკითხვას: რა სამართლებრივი საფუძველი აქვს სამართლის ამ სფეროს? რა მიზანს ემსახურება სასჯელაღსრულება? რა უნდა იყოს მიღწეული და რისი მიღწევა შეუძლია მას?

I. შესავალი

სასჯელაღსრულების სამართალი წარმოადგენს თავისუფლების აღკვეთის სამართლებრივ საფუძველს. სამართლებრივად მოწესრიგებულია საკითხი, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს სასჯელის აღსრულება. საერთოდ უნდა განხორციელდეს თუ არა იგი, ამას განსაზღვრავს შესასრულებლად სავალდებულო გამამტყუნებელი განაჩენი, რომელიც გამოტანილია მანამდე წარმართული სისხლის სამართლის პროცესის ფარგლებში და რომელიც ხორციელდება გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსისა¹ და სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის² მიხედვით. სასჯელის აღსრულება მოიცავს ყველა სტაციონარულ თავისუფლების აღმკვეთ სისხლისსამართლებრივ სანქციას. ის იწყება მსჯავრდებული პირის სასჯელაღსრულების

დანესებულებაში მოთავსებით და სრულდება ამ დანესებულებიდან მისი გათავისუფლებით. არსებობს თავისუფლების აღმკვეთი შემდეგი სახის სანქციები: თავისუფლების აღკვეთა (გსსკ-ის 38-ე და შემდგომი პარაგრაფები), არასრულწლოვნის თავისუფლების აღკვეთა (გერმანიის არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კანონის³ მე-17 და მომდევნო პარაგრაფები), პირის მოთავსება ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში (გსსკ-ის 63-ე პარაგრაფი), სარეაბილიტაციო დანესებულებაში (გსსკ-ის 64-ე პარაგრაფი) და პრევენციული პატიმრობა (გსსკ-ის 66-ე პარაგრაფი).⁴

II. საკანონმდებლო მოწესრიგება

დღეს მოქმედი სასჯელაღსრულების სამართალი ეფუძნება კანონს „თავისუფლების აღკვეთისა

³ Jugendgerichtsgesetz (JGG).

⁴ ერთი მხრივ, პატიმრობა გამოძიების მიზნებისთვის (Untersuchungshaft, გსსკ-ს 112-ე პარაგრაფი), მეორე მხრივ კი პატიმრობა დეპორტაციის მიზნით (Abschiebungshaft) (§ 62 Aufenthaltsgesetz) უნდა ჩაითვალოს თავისუფლების აღმკვეთ სტაციონარულ ღონისძიებად. თუმცა, პატიმრობა გამოძიების მიზნით ემსახურება სოციალურ დაცვას სახელმწიფოს მიერ სისხლის სამართლის პროცესის ჩატარებისა და შემდგომში თავისუფლების აღმკვეთი სასჯელის ან სხვა ღონისძიების აღსრულების მიზნებისათვის (იხ. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები BVerfGE 32, 87, 93; Böhm, Klaus Michael/Werner, Eric, in Münchener Kommentar, Strafprozessordnung, 1. Aufl. 2014, § 112 Rn. 2). შესაბამისად, ის არ ემსახურება უკვე ძალაში შესული სისხლისსამართლებრივი სანქციის აღსრულებას, არამედ მასზე ადრე ხორციელდება. მსგავს შემთხვევას წარმოადგენს ასევე პატიმრობა დეპორტაციის მიზნით (§ 62 Aufenthaltsgesetz). იგი წარმოადგენს უცხოელთა სამართლის სპეციალურ ღონისძიებას და ემსახურება, ერთი მხრივ, დეპორტაციის პროცესის მომზადებას (Vorbereitungshaft), მეორე მხრივ კი დეპორტაციის განხორციელების უზრუნველყოფას (Sicherheitshaft) (შეად. Senge, Lothar, in Erbs/Kohlhaas, Aufenthaltsgesetz (AufenthG), 224. Ergänzungslieferung März 2019, § 62 Rn. 1-1a).

¹ შემდეგში შემოკლებულია, როგორც გსსკ.

² შემდეგში შემოკლებულია, როგორც გსსსკ.

და თავისუფლების აღმკვეთი სხვა გამასწორებელი და სოციალური დაცვის ღონისძიებების აღსრულების შესახებ“⁵, რომელიც ძალაში შევიდა 1977 წლის 1 იანვარს. ეს კანონი ეხებოდა მხოლოდ სრულწლოვანთა სასჯელის აღსრულებას. რაც შეეხება არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულებას, ეს წესრიგდებოდა მხოლოდ რამდენიმე ცალკეული ნორმით არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კანონში, კონკრეტულად კი 91-ე, 92-ე და 115-ე პარაგრაფებით. ეს წესები მოქმედებდა არასრულწლოვნებისათვის (14-დან 18 წლამდე პირები) და ზოგიერთ შემთხვევაში 18-დან 21 წლამდე პირებისთვისაც. ეს ნორმები მიუთითებდა გერმანიის ფედერალური სასჯელალსრულების კანონის გამოყენებაზე, რაც იმას ნიშნავს, რომ მათთვის შემოვლითი გზით მოქმედებდა სრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონი. არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულებისთვის სათანადო საკანონმდებლო მოწესრიგების არარსებობა გააკრიტიკა გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომ და ის არაკონსტიტუციურად გამოაცხადა.⁶ გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომ მოითხოვა არასრულწლოვნებისათვის „საკუთარი“ სასჯელალსრულების კანონის შექმნა. სანამ კანონმდებელი ამ მიმართულებით გააქტიურდებოდა, მოხდა ფედერალიზმის რეფორმის გზით ფედერაციული მინებისთვის საკანონმდებლო კომპეტენციის გადაცემა, მაგრამ მხოლოდ თავისუფლების აღკვეთის აღსრულების სფეროში. ამის შედეგად ყველა ფედერალური მიწა იძულებული გახდა, თავად შეემუშაებინა სრულწლოვანთა და არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულების საკანონმდებლო რეგულაციები, რამაც ახალი საკანონმდებლო ბაზის გაჩენა გამოიწვია. ზემოხსენებული რეფორმის შედეგად, გერმანიაში დღეს მოქმედებს 16 სასჯელალსრულების კანონი, ფედერალური მინების დონეზე არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონებთან ერთად. როგორც ზემოთ აღინიშნა, საკანონმდებლო კომპეტენცია ფედერალურ მინებს გადაეცათ მხოლოდ სასჯელის აღსრულების სფეროში და არა სხვა ისეთ სფეროში, როგორცაა,

მაგალითად, სისხლის სამართლის სასამართლო პროცესი. ეს სფერო კვლავ ფედერაციის საკანონმდებლო კომპეტენციას განეკუთვნება. შესაბამისად, კვლავ მოქმედებს შესაბამისი რეგულაციები ფედერაციის სასჯელალსრულების კანონიდან (BundesStVollzG), კერძოდ, 109-ე-121-ე პარაგრაფები. ამ ნორმებს გააჩნიათ ავტონომიური მოქმედება. ამიტომ გერმანიაში ამ საკითხის სამართლებრივი მოწესრიგება არ არის ერთიანი. ერთი მხრივ, ცალკეულ ფედერაციულ მინებში მოქმედებს მინის სამართალი სასჯელალსრულებასთან დაკავშირებით, მეორე მხრივ კი სფეროებში, რომლებშიც მინებს არ აქვთ მინიჭებული საკანონმდებლო კომპეტენცია (მაგ., სასამართლო პროცესი), კვლავაც ფედერალური სასჯელალსრულების კანონი გამოიყენება. გერმანია გამოირჩევა სასჯელალსრულების ნორმების სიმრავლით, კერძოდ, მოქმედებს 16 (სრულწლოვანთა) სასჯელალსრულების კანონი, ასევე მინების არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონები და „თავდაპირველი“ ფედერალური სასჯელალსრულების 1977 წლის კანონი, რომელსაც მხოლოდ შეზღუდული გამოყენების ფარგლები გააჩნია. სტატიაში შემდგომი განხილვა წარიმართება ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის სასჯელალსრულების კანონის მაგალითზე (Strafvollzugsgesetz des Landes Nordrhein-Westfalen – StVollzG NRW).

III. სასჯელის აღსრულების მიზანი

სასჯელალსრულების მიზანი განსაზღვრულია ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის მინის სასჯელალსრულების კანონის (StVollzG NRW) პირველ პარაგრაფში. ამ ნორმის თანახმად, სასჯელის სახედ გამოყენებული თავისუფლების აღკვეთის აღსრულება ემსახურება იმ მიზანს, რომ მსჯავრდებულ პირს მიეცეს შესაძლებლობა, მომავალში თავისი სოციალური პასუხისმგებლობით იცხოვროს დანაშაულის გარეშე. ეს იმას ნიშნავს, რომ სასჯელალსრულების ერთადერთ მიზნად მიჩნეულია დამნაშავეთა ე. წ. რესოციალიზაცია საზოგადოებაში, სასჯელის პოზიტიური სპეციალური პრევენციის თეორიის (Theorie der positiven Spezialprävention) გაგებით.⁷

⁵ Gesetz über den Vollzug der Freiheitsstrafe und der freiheitsentziehenden Maßregeln der Besserung und Sicherung (BundesStVollzG).

⁶ შეად. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები BVerfGE 116, 69, 69 ff.

⁷ შეად. Arloth, Frank, in Arloth/Krä, Strafvollzugsgesetz (StVollzG), 4. Aufl. 2017, § 2 Rn. 2; Neubacher, Frank, in

ამავდროულად, შესაძლოა გაჩნდეს შეკითხვა, თუ რამდენად წარმოადგენს სასჯელალსრულების მიზანს მსხვერპლთა დაცვა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოება. ამ შეკითხვაზე პასუხი არის ერთმნიშვნელოვნად უარყოფითი. მსხვერპლთა დაცვა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოება წარმოადგენს უფრო ნაკლები რანგის მქონე ამოცანებს, რომელთაც ხშირ შემთხვევაში „რეფლექსურად“ ენიჭებათ მნიშვნელობა. არც ერთი მათგანი არ წარმოადგენს სასჯელალსრულების დამოუკიდებელ მიზანს. სხვაგვარი მიდგომა წინააღმდეგობაში მოვიდოდა ზემოხსენებული ნორმის როგორც სიტყვასიტყვით, ისე სისტემურ განმარტებასთან. საზოგადოებრივი უსაფრთხოება ნახსენებია ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის მინის სასჯელალსრულების კანონის (StVollzG NRW) მეექვსე პარაგრაფში. ამ ნორმის პირველი პარაგრაფის თანახმად, სასჯელის აღსრულება ემსახურება „ასევე“ საზოგადოების დაცვას მომავალში ახალი დანაშაულებისგან. ნორმაში გამოყენებულია სიტყვა „ასევე“, რაც აშკარად ამ მიზნის ნაკლებ მნიშვნელობაზე მიუთითებს. ის ფაქტი, რომ ეს მიზანი მოცემულია მე-6 პარაგრაფში და არ არის ნახსენები პირველ პარაგრაფში, არის იმის დასტური, რომ სასჯელის აღსრულების ამ მიზანს არ ენიჭება მთავარი მნიშვნელობა.⁸

თუმცა, რეალურად რას ნიშნავს „რესოციალიზაცია“?⁹ კანონმდებელი თავად არ იყენებს ამ ცნებას. ეს შეიძლება იმით იყოს გამოწვეული, რომ ამ ცნებას არ გააჩნია ერთგვაროვანი გაგება.¹⁰ ეს ტერმინი თავდაპირველად წარმოიშვა სოციოლოგიაში და შემდეგ დამკვიდრდა სხვა მეცნიერებებში, მათ შორის, ფსიქოლოგიაში, კრიმინოლოგიაში და სასჯელალსრულების სამართალში.¹¹ ამ მეცნიერებების განსხვავებული მიდგომების გამო ერთიანი ცნების შინაარსზე შეთანხმება ვერ მოხერხდა.¹²

Laubenthal/Nestler/Neubacher/Verrel, *Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 12. Aufl. 2015, Teil B – Rn. 41.

⁸ შეად. Arloth, Frank, in Arloth/Krä, *Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 4. Aufl. 2017, § 1 Rn. 1.

⁹ დაწვრილებით: Cornel, Heinz, in Cornel/Kawamura-Reindl/Sonnen, *Resozialisierung*, 2018, S. 31 ff; 310 ff.

¹⁰ შეად. Laubenthal, Klaus, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 140.

¹¹ შეად. Kaiser, Günther/Schöch, Heinz, *Strafvollzug*, 5. Aufl. 2002, § 5 Rn. 8.

¹² შეად. Laubenthal, Klaus, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 140.

თუმცა ყველა თანხმდება იმაზე, რომ დამნაშავეთა რესოციალიზაციის უფლება და სახელმწიფოს ფუნქცია, უზრუნველყოს ეს, გამომდინარეობს კონსტიტუციის ისეთი ძირითადი პრინციპებიდან, როგორებიცაა ადამიანის ღირსება და სოციალური სახელმწიფოს პრინციპი. თავისუფლებააღკვეთილი პირის რესოციალიზაციის ძირითადი უფლება ეფუძნება გერმანიის ძირითადი კანონის პირველი მუხლის პირველ პუნქტსა და მე-2 მუხლის პირველ პუნქტს.¹³ სასამართლო პრაქტიკაში აღიარებულია ასევე რესოციალიზაციის მოთხოვნის უფლება.¹⁴ გარდა ამისა, სახელმწიფოს გააჩნია გერმანიის ძირითადი კანონის მე-20 მუხლის პირველი პუნქტისა და 28-ე მუხლის პირველი პუნქტიდან გამომდინარე ვალდებულება, უზრუნველყოს საჭირო რესურსები რესოციალიზაციისათვის.¹⁵ ითვლება, რომ რესოციალიზაციას გააჩნია კონსტიტუციური რანგი, რაც მის უდიდეს მნიშვნელობაზე მიუთითებს.¹⁶ გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთხელ იმსჯელა დამნაშავეთა რესოციალიზაციის შესახებ. სასამართლო რესოციალიზაციის ცნებას განმარტავს, როგორც დამნაშავეს ხელახალ ინტეგრაციას საზოგადოებაში. იგი ვრცელდება ყველა თავისუფლებააღკვეთილ პირზე, მიუხედავად მათი მოქალაქეობისა და სასჯელის ხანგრძლივობისა. უვადო თავისუფლების აღკვეთის შემთხვევაშიც მსჯავრდებული პირის მიმართ გამოიყენება რესოციალიზაცია, როგორც სასჯელის აღსრულების მიზანი.¹⁷ დამნაშავეთა ხელახალი ინტეგრაცია საზოგადოებაში აუცილებელია ასევე იმის გამო, რომ თავისუფლების აღკვეთა

¹³ Das Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG)

¹⁴ შეად. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები BVerfGE 45, 187, 239.

¹⁵ შეად. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები BVerfGE 35, 202, 235 ფ. უფრო დაწვრილებით ამის შესახებ: Leyendecker, Natalie Andrea, (Re-)Sozialisierung und Verfassungsrecht, 2002, S. 95 ff.

¹⁶ იხ. ასევე: Bachmann, Mario, *Bundesverfassungsgericht und Strafvollzug*, 2015.

¹⁷ შეად. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები BVerfGE 45, 187, 239; 98, 169, 200; Bundesverfassungsgericht (BVerfG), Nichtannahmebeschluss vom 10.10.2012 – 2 BvR 2025/12 –, juris; Arloth, Frank, in Arloth/Krä, *Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 4. Aufl. 2017, § 2 Rn. 6 mit weiteren Nachweisen.

წარმოადგენს მსჯავრდებულთა საზოგადოებისგან იზოლირების მხოლოდ დროებით ღონისძიებას.¹⁸

IV. სასჯელის აღსრულების სტრუქტურა

სასჯელის სახედ შეფარდებული თავისუფლების აღკვეთის აღსასრულებლად მსჯავრდებულის პირების მოთავსება ხდება „სხვა სამყაროში“, რომელიც გარშემორტყმულია ციხის კედლებით. მათი ცხოვრება ამ მდგომარეობაში დაკავშირებულია არაერთ შეზღუდვასთან. პირველ რიგში, ეს არის თავისუფლების აღკვეთა და სოციალური წრიდან მონყვეტა. გარდა ამისა, ხდება პირადი ავტონომიის დაკარგვა.¹⁹ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში ცხოვრების ყველა სფერო მკაცრად არის რეგულირებული. ადამიანი საკუთარ თავზე დამოუკიდებლად ზრუნვის შესაძლებლობიდან და პირადი პასუხისმგებლობიდან გადადის ერთგვარი უმწეობის მდგომარეობაში.²⁰ ამ დროს ხდება მსჯავრდებულის პირის, როგორც დამოუკიდებელი ინდივიდის, „თვითპორტრეტის“ ნგრევა. ამ დანაკარგის კომპენსირებისთვის თავისუფლებააღკვეთილი პირები ცდილობენ ჩაებან მსჯავრდებულთა სუბკულტურაში.²¹ ეს ჯგუფი უნდა გავიგოთ, როგორც სისტემა, რომელსაც გააჩნია საკუთარი „კანონები“, ადათები, ნორმები და რომელშიც მოქმედებს მის წევრებს შორის იერარქია.²² ხშირად ადგილი აქვს ძალადობასა და სექსუალურ შევიწროებას.²³ აქედან გამომდინარეობს ახალი მსჯავრდებულების შიში და მათი ვიქტიმიზაციის მაღალი რისკი.²⁴ ამ ასპექტების ზედაპირული ხსენებაც კი

ადასტურებს იმას, რომ სასჯელაღსრულების პირობები იდეალურისგან შორს არის იმისთვის, რომ მოხერხდეს ცალკეული პირების რესოციალიზაციის მიღწევა. ამ „ციხის დილემის“ შესამსუბუქებლად კანონით არის მონესრიგებული სასჯელაღსრულების განხორციელების სტრუქტურული პრინციპები. ეს საკითხი მონესრიგებულია ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის სასჯელაღსრულების კანონის მე-2 პარაგრაფში. ეს ნორმა მოიცავს დაბალანსების, შეპირისპირებისა და ინტეგრაციის პრინციპებს (Angleichungs-, Gegensteuerungs- und Integrationsgrundsatz).²⁵ ამ პრინციპებიდან არ გამომდინარეობს რამე კონკრეტული უფლება ან მოთხოვნა.²⁶ თუმცა ისინი შეიძლება ჩაითვალოს სასჯელაღსრულების დაწესებულებისთვის შესასრულებლად სავალდებულო მითითებებად.²⁷ დაბალანსების პრინციპი (Angleichungsgrundsatz) ამბობს, რომ სასჯელაღსრულების პროცესში ცხოვრება მაქსიმალურად უნდა იყოს ჩვეულებრივ ცხოვრების პირობებთან მიახლოებული.²⁸ ეს პრინციპი მოცემულია ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის სრულწლოვანთა სასჯელაღსრულების კანონის (StVollzG NRW) მე-2 პარაგრაფის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებაში და არასრულწლოვანთა სასჯელაღსრულების კანონის (JStVollzG NRW²⁹) მე-3 პარაგრაფის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებაში. ამ პრინციპის შესაბამისად, სასჯელის აღსრულების

¹⁸ შეად. *Jehle, Jörg-Martin*, in *Schwind/Böhm/Jehle/Laubenthal, Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 6. Aufl. 2013, § 3 Rn. 13.

¹⁹ შეად. *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 201.

²⁰ შეად. *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 201.

²¹ შეად. *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 211 f.

²² შეად. *Kaiser, Günthrt/Schöch, Heinz*, *Strafvollzug*, 5. Aufl. 2002, § 13 Rn. 15; *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 213, 217.

²³ შეად. *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 214, 216.

²⁴ შეად. *Laubenthal, Klaus*, *Strafvollzug*, 6. Aufl. 2015, Rn. 214.

²⁵ ზოგიერთი ფედერაციული მიწის სასჯელაღსრულების კანონი მოიცავს კიდევ უფრო მეტ პრინციპს აღსრულებასთან დაკავშირებით. ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიაში, გარდა ამისა, ცალკე ნორმით არის მონესრიგებული მსხვერპლთან დაკავშირებული აღსრულების სტრუქტურა. აღსრულების პროცესში გათვალისწინებული უნდა იქნეს მსხვერპლთა ინტერესებიც, მაგ., აღსრულების გახსნილობის უზრუნველმყოფი ღონისძიებების ფარგლებში ან მითითებების გაცემის დროს (§ 7 Abs. 1 S. 1 StVollzG NRW). უფრო მეტად მსხვერპლზე ორიენტირებული სასჯელაღსრულება წარმოადგენს, გერმანიის ფედერალურ სასჯელაღსრულების კანონთან შედარებით, განსაკუთრებულ მიღწევას.

²⁶ შეად. *Neubacher, Frank*, in *Laubenthal/Nestler/Neubacher/Verrel, Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 12. Aufl. 2015, Teil B – Rn. 49.

²⁷ შეად. *Arloth, Frank*, in *Arloth/Krä, Strafvollzugsgesetz (StVollzG)*, 4. Aufl. 2017, § 3 Rn. 1.

²⁸ დანვრილებით ამის შესახებ იხ. *Matthey, Isabell, Der Angleichungsgrundsatz*, 2011.

²⁹ Gesetz zur Regelung des Jugendstrafvollzuges in Nordrhein-Westfalen.

ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება, მაქსიმალურად შეზღუდონ ციხეში ისეთი პირობების შექმნა, რომლებიც შეუძლებელს გახდის პატიმრის ცხოვრებას. არ უნდა მოხდეს ციხის გარეთ ცხოვრების პირობებთან შედარებით იმაზე უარესი პირობების შექმნა, ვიდრე ეს აუცილებელია.³⁰ მაგალითად, საპატიმრო ოთახი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საწოლზე გადასაფარებლით,³¹ ასევე, პატიმარს უნდა ჰქონდეს თავისუფალი დროის სამოსი და უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საკუთარი ტანსაცმლით სასამართლო პროცესზე გამოცხადების უფლება,³² საკვების მიწოდება დღის შესაბამის მონაკვეთში,³³ აქტუალურ დღის გაზეთზე წვდომა³⁴ და ა. შ. როგორც ვხედავთ, აქ საუბარია ნორმალურ ცხოვრების პირობებთან მიახლოებაზე და არა სრულ გათანაბრებაზე.³⁵ ამ პრინციპის რეალიზება ხდება შეზღუდულად. ამ ზღვარზე მიგვანიშნებს თავად ნორმის ტექსტი, სადაც გამოყენებულია ფორმულირება: „რამდენადაც შესაძლებელია“. შეპირისპირების პრინციპი (Gegensteuerungsgrundsatz) ადგენს, რომ უნდა განხორციელდეს თავისუფლების აღკვეთით გამოწვეული საზიანო შედეგების აღმკვეთი საპასუხო მოქმედებები. ეს პრინციპი მოცემულია ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის სრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონის მე-2 მუხლის პირველი პარაგრაფის მე-4 წინადადებასა და არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პარაგრაფის მე-3 წინადადებაში. ამ პრინციპის არსებობა განაპირობა იმან, რომ სასჯელალსრულების დანესებულებაში ყოფნა დაკავშირებულია არაერთ ნეგატიურ შედეგთან, დაზიანებასთან, შეზღუდვასთან და სუბკულტურების ფორმირებასთან.³⁶ ეს თავიდან უნდა იქნეს აცილებული და მათი

მოხდენის რისკი უნდა შემცირდეს მიზანმიმართული საპირისპირო ღონისძიებების დახმარებით (მაგ., მსჯავრდებულთა დაცვა ფიზიკური ძალადობისგან და თვითმკვლელობისგან). კანონმდებელმა ამით ამოიცნო და აღიარა სასჯელალსრულების პრობლემური სფეროები. ინტეგრაციის პრინციპი (Intergrationsgrundsatz) ყველაზე მჭიდროდ არის დაკავშირებული რესოციალიზაციის მიზანთან.³⁷ ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის სრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის მე-2 წინადადება და არასრულწლოვანთა სასჯელალსრულების კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის მე-4 წინადადება ადგენს, რომ სასჯელალსრულება თავიდანვე უნდა განხორციელდეს ისე, რომ მსჯავრდებულებს მიეცეთ სასჯელის მოხდის შემდეგ ციხის გარეთ თავისუფალ ცხოვრებაში ჩაბმის შესაძლებლობა. ეს იმისთვის არის საჭირო, რომ მოხდეს თავისუფლების აღკვეთის, რაც შეიძლება, უმტკივნეულო გარდაქმნა თავისუფალ ცხოვრებაში (მაგ., სოციალური ტრენინგების პროგრამებით, სოციალური კონტაქტების ხელშეწყობით, მსჯავრდებულთა გადაყვანით საცხოვრებელი ადგილის სიახლოვეს,³⁸ ასევე თერაპიის შესაძლებლობების უზრუნველყოფით დამოკიდებულების მქონე პირებისთვის).

V. შეჯამება

დასასრულ, უნდა აღინიშნოს, რომ გერმანული სასჯელალსრულების სამართალი არ მოიცავს მხოლოდ ერთ საკანონმდებლო აქტს, არამედ არსებობს მასთან დაკავშირებული არაერთი კანონი და ნორმა. თუმცა ყველა შემთხვევაში საერთოა სასჯელის აღსრულების მიზანი – რესოციალიზაცია. ეს მიზანი არის კონსტიტუციურად გარანტირებული და გამომდინარეობს გერმანიის ძირითადი კანონის პირველი მუხლის პირველი პუნქტიდან, მე-2 მუხლის პირველ პუნქტსა და მე-20 მუხლის პირველი პუნქტთან ერთად. რესოციალიზაციის შინაარსობრივი განმარტება რთულია, თუმცა შე-

³⁰ Bundestags-Drucksache 7/918, 46.

³¹ შეად. Oberlandesgericht Koblenz (OLG), Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe (ZfStrVo), Sonderheft 1979, 85.

³² შეად. Bundesverfassungsgericht (BVerfG), Neue Zeitschrift für Strafrecht (NStZ) 2000, 166.

³³ შეად. Neubacher, Frank, in Laubenthal/Nestler/Neubacher/Verrel, StVollzG, 12. Aufl. 2015, Teil B – Rn. 54.

³⁴ შეად. Oberlandesgericht (OLG) Nürnberg, Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe (ZfStrVo) 1993, 116.

³⁵ შეად. Kaiser, Günther/Schöch, Heinz, Strafvollzugsgesetz (StVollzG), 5. Aufl. 2002, § 6 Rn. 61.

³⁶ დანვრილებით: Laubenthal, Klaus, Strafvollzug, 6. Aufl. 2015, Rn. 200 ff.

³⁷ შეად. Neubacher, Frank, in Laubenthal/Nestler/Neubacher/Verrel, Strafvollzugsgesetz (StVollzG), 12. Aufl. 2015, Teil B – Rn. 57.

³⁸ შეად. Oberlandesgericht (OLG) Hamm, Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe (ZfStrVo) 1985, 373 f.

საძღვებლობების ფარგლებში ზემოხსენებული პრინციპები ახდენენ აღსრულების მიზნის კონკრეტიზებას. სასჯელაღსრულების სირთულე და მისი თანმდევი დილემა მდგომარეობს იმაში, რომ პირებს, რომელთაც თავისუფლება აღეკვეთად, უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა, მომავალში თავისუფლების პირობებში იცხოვრონ დანაშაულის გარეშე. ამ მიზნის მიღწევის პროცესი კი მიმდინარეობს ისეთი პირების გარემოცვაში, რომლებიც წარმოადგენენ მსჯავრდებულებს და, თავის მხრივაც, საჭიროებენ რესოციალიზაციას.